

Siromaštvo i nejednakost dohotka - na primjeru zemalja EU

Paušić, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:277676>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Matea Paušić

Siromaštvo i nejednakost dohotka - na primjeru zemalja EU

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Matea Paušić

**Siromaštvo i nejednakost dohotka – na
primjeru zemalja EU**

Završni rad

JMBAG: 0303059089, redovita studentica

Studijski smjer: Poslovna informatika

Predmet: Ekonomska sociologija

Mentor: doc. dr. sc. Saša Stjepanović

Pula, kolovoz 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu
Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis _____

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SIROMAŠTVO.....	2
2.1. Apsolutno i relativno siromaštvo.....	4
2.1.1. Materijalna i višestruka depriviranost i društveno isključenje	6
2.1.2. Relativna depriviranost.....	6
2.1.3. Mjerenje apsolutnog siromaštva.....	7
3. NEJEDNAKOST I SIROMAŠTVO	9
3.1. Mjerenje nejednakosti	9
3. 2. Zašto je nejednakost tako loša?	11
4. SIROMAŠTVO U EU	13
4.1. Mjerenje siromaštva u EU	14
4.2. Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti.....	16
4.2.1. Djeca i starije osobe izložene riziku siromaštva	21
4.3. Nejednakost raspodjele dohotka	23
4.4. Siromaštvo prije i nakon socijalnih transfera	25
4.5. Niski intenzitet rada	27
4.6. Deprivacija materijala	28
5. SIROMAŠTVO U HR.....	29
6. UZROCI SIROMAŠTVA I NEJEDNAKOSTI	32
6.1. Borba protiv siromaštva.....	33
7. ZAKLJUČAK.....	35
LITERATURA	36

1. UVOD

Siromaštvo je globalni problem. Sama riječ siromaštvo nam implicira nepoželjno stanje. Upućuje na to da pojedincima ili skupinama koji su siromašni treba pomoći kako bi se njihovo stanje promijenilo. Usprkos značajnim poboljšanjima na pojedinim područjima životnog standarda broj siromašnih u svijetu ni danas se ne smanjuje.

Može se reći da je siromaštvo u Europskoj uniji stvaran problem. On je izvor jada u životima mnogih ljudi, ograničava njihova temeljna prava i prilike koje imaju u postizanju svojih punih potencijala. Siromaštvo ugrožava održivi ekonomski razvoj i donosi visoke troškove društvu.¹

Cilj rada je razmatranje podataka vezanih za siromaštvo i nejednakost u EU. Rad počinje teorijskim objašnjenjima siromaštva, odnosno o čemu zapravo govorimo kada je riječ o siromaštvu. U drugom su dijelu statistički podaci vezani uz siromaštvo i nejednakosti u članicama EU-a te sam rizik od siromaštva i socijalne isključenosti. Pri kraju rada posvetiti ćemo se situaciji u Hrvatskoj. Rad završava jednim dijelom o borbi protiv siromaštva te samim zaključkom.

¹ Hrvatska mreža protiv siromaštva, *Siromaštvo i nejednakost u EU*, Zagreb, 2016, str. 10.
http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2016/02/HMPS_publicacija-SIROMASTVO-I-NEJEDNAKOST-U-EU.pdf

2. SIROMAŠTVO

„Nijedno društvo u kome je najveći dio stanovništva siromašan i jadan ne može napredovati i biti zadovoljno“.

Adam Smith, 1776.

Iako se siromaštvo najjednostavnije objašnjava kao neposjedovanje novca ili dovoljno novca te malo ili nedovoljno imovine, zapravo ne postoji jedinstvena opće prihvaćena definicija siromaštva. Prema stavu Scottish Poverty Information Unita (BBC, 2005) ljudi su siromašni ako nemaju dovoljno sredstava za svoje materijalne potrebe i ako ih uvjeti isključuju iz aktivnog sudjelovanja u djelatnostima koje se smatraju uobičajenima u društvu. Siromaštvo se tako očituje na različite načine, među kojima su nedostatak dohotka i sredstava potrebnih da se osigura održiva egzistencija; glad i neuhranjenost, slabo zdravlje, nedostupnost ili ograničena dostupnost obrazovanja i drugih temeljnih usluga; povećana smrtnost, uključujući smrtnost od bolesti; beskućništvo i neodgovarajući stambeni uvjeti; nesigurno okruženje, društvena diskriminacija i izolacija.

Svjetska banka (World Bank) utvrđuje da je osoba siromašna ako je njezin dohodak nedovoljan za zadovoljavanje razine nužnih potreba. Razina tih potreba se mijenja tijekom vremena i u različitim društvima, u skladu s stupnjem razvoja, društvenim normama i vrijednostima.²

Prema A. Šundaliću siromaštvo je raširenije no ikada prije. Šundalić kaže da se ne radi o nestašici hrane i drugih materijalnih dobara zbog nemogućnosti proizvodnje kada je u pitanju siromaštvo, već se radi o problemu raspodjele dobara. Raspodjela dobara aktualni je problem koji ima dvije razine: globalnu, koja se tiče podjele zemalja svijeta na bogate (zapadna demokracija „Prvi svijet“) i siromašne („Treći svijet“), lokalnu, koja se tiče raspodjele bogatstva unutar određenih država (bogate i siromašne klase i slojevi). Neovisno o kojoj je razini riječ, siromaštvo je uvijek globalni problem, jer se problemi koji su vezani uz siromaštvo na lokalnoj razini dalje multipliciraju kao ozbiljni svjetski problemi. Uzmimo kao potvrdu toga jedan primjer: zagađivanju je atmosfere pridonijela industrija razvijenih i bogatih zemalja. Dogovori o kvotama plinova koje

² P. Bejaković, *Siromaštvo*, Zagreb, Institut za javne financije, 2005., str. 133., <https://hrcak.srce.hr/file/8870>

zemlje mogu ispuštati u atmosferu pretvorili su se u poseban vid trgovine s ustupanjem prava drugima. Naime, nerazvijene siromašne zemlje nemaju industriju koja bi iskoristila dobivene kvote pa svoj „višak“ prodaju bogatima koji tako ponovno legaliziraju pravo na daljnje, dodatno zagađivanje atmosfere. To je ujedno i model po kojemu bogati postaju još bogatiji, a siromašni još siromašniji.

Ovo produbljivanje jaza bogati – siromašni nije samo fenomen međudržavnih odnosa. Ono je jednako uočljivo i unutar nacionalnih država. Dakako, dio bogatih država uspjeva socijalnim mehanizmima zaštite siromašnih slojeva učiniti njihovo siromaštvo podnošljivim, dok su u siromašnim zemljama siromašni slojevi doista u nezavidnoj situaciji. Iako smo naviknuti na tezu da život u društvu povijesno nikada nije ostvaren kao život apsolutne jednakosti, danas smo više nego prije osjetljivi na produbljivanje nejednakosti u globalnim razmjerima. Pogled u prošlost daje nam uobičajenu sliku: različita društva može se promatrati jedino kao društva nejednakosti. Ako je riječ o nejednakosti društvenih skupina u pitanju slobode, razlikujemo slobodne i neslobodne, u pitanju moći moćne i podložne, u pitanju ugleda, ugledne i bez ugleda, ..., u pitanju bogatstva, bogate i siromašne. Ova potonja razlika i danas se manifestira kao vrlo izražena, čak do te mjere da predstavlja ozbiljan društveni problem koji se multiplicira kroz rastuće razlike u obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, kulturnoj potrošnji, načinu korištenja slobodnog vremena i druge. Danas se socijalna nejednakost najjasnije iskazuje pojmom siromaštvo.³

Siromaštvo se sve teže može jasno i nedvosmisleno definirati kao nedostatak nečega potrebnog za prosječan život. Z. Šućura navodi pet skupina faktora (prema P. Spickeru) vezanih uz siromaštvo:

1. ozbiljan nedostatak fizičke udobnosti (hrana, sklonište, odjeća);
2. izraženi zdravstveni problemi (bolest, fizička slabost, kraće trajanje života);
3. nedostatak sigurnosti (gubitak prihoda, opasna radna okolina ili susjedstvo);
4. izraženi nedostatak socijalnih vrijednosti (slabo obrazovanje, izostanak plaćenog rada, neposjedovanje simbola srednje klase, stigma financijske ovisnosti, niske aspiracije, obiteljska nestabilnost);
5. izražen nedostatak vrijednosti prihvaćenja (slaba ili nikakva politička participacija, diskriminacija, neposjedovanje nekih socijalno vrijednih

³ A. Šundalić, *Sociologija*, Osijek, Ekonomski fakultet, 2011., str. 115.

sposobnosti ili simbola). Dakle, siromaštvo se ne može svesti samo na materijalnu dimenziju života, kao niti na nedostatak prihoda. Ono se širi i na sociokulturnu dimenziju pa i psihološku.⁴

Postoje dva pristupa siromaštvu, odnosno dva određenja siromaštva: apsolutno i relativno.

2.1. Apsolutno i relativno siromaštvo

Treba li siromaštvo mjeriti u apsolutnom ili relativnom smislu? Neki autori dokazuju kako postoji zajedničko minimalno mjerilo koje se može primijeniti na sva društva, a za pojedince koji su ispod njega može se reći da su „siromašni“. Mjerenje apsolutnog siromaštva obično počiva na pojmu sredstava nužnih za život. Drugim riječima, ljudi su siromašni ako nemaju sredstva za život dostojan čovjeka. Zagovornici koncepcije relativnog siromaštva, međutim, odbacuju to gledište. Oni tvrde da se definicija mora odnositi na mjerila određenog društva u određenom vremenu. Prema tom gledištu, mjesto na kojem će biti povučena crta koja siromašne dijeli od drugih pripadnika društva razlikovat će se ovisno o bogatstvu toga društva.⁵

Apsolutno siromaštvo obično uključuje procjenu temeljnih ljudskih potreba i mjeri se na procjeni osnovnih sredstava potrebnih za održavanje zdravlja i tjelesnih sposobnosti. Većina mjerila apsolutnog siromaštva nastoji utvrditi kakvoću i količinu hrane, odjeće i stana koji se smatraju nužnim za zdrav život. Apsolutno siromaštvo često se naziva i siromaštvo na rubu opstanka. To znači da oni koji primjenjuju apsolutna mjerila obično ograničavaju siromaštvo na materijalnu depriviranost. Apsolutno se siromaštvo obično mjeri tako da se određuje cijena osnovnih potrepština za život, te se granica siromaštva povlači pomoću te cijene, definirajući kao siromašne one čiji prihod ne doseže tu crtu.

Poduzeti su mnogi pokušaji da se pojam siromaštva definira i operacionalizira (iznese u obliku koji se može mjeriti). Na primjer, Drewnowski i Scott u članku „Razina

⁴ ibidem, str. 116.

⁵ M. Haralambos, M. Holborn, *Sociologija: Teme i perspektive*, Zagreb, Golden marketing, 2002., str. 291.

indeksa života“ (Level od Living index) definiraju i operacionaliziraju temeljne fizičke potrebe na sljedeći način:

1. prehrana, mjerena u čimbenicima kao što su potrošnja kalorija i bjelančevina;
2. stan, mjereno kakvoćom stambenog prostora i stupnjem prenatrpanosti;
3. zdravlje, mjereno čimbenicima kakvi su smrtnost dojenčadi i kakvoća dostupnih medicinskih usluga. ⁶

U posljednjih nekoliko godina, apsolutno siromaštvo se značajno povećalo u Europi, posebno u odnosu na krizu i mjere štednje koje su uslijedile.

S druge strane relativno siromaštvo se definira od društva do društva u određenom vremenu. Relativno se siromaštvo određuje prema važećem standardu nekoga društva prihvaćenom sustavu vrijednosti. Jedni će građani biti proglašeni siromašnima u odnosu na druge koji si mogu priuštiti određene sadržaje društvenog blagostanja. Kriterij kada je netko siromašan mijenja se s vremenom i od društva do društva. Tako će linija siromaštva biti različito povučena u bogatijim nego u siromašnijim društvima.

⁷

Ljudi su siromašni ako su njihov prihod i resursi toliko neodgovarajući da im standard života koji se smatra prihvatljivim u društvu jednostavno ne dozvoljava uživati. Tako zbog siromaštva imaju iskustvo višestrukih poteškoća u vidu nezaposlenosti, niskih prihoda, loših uvjeta stanovanja, neodgovarajuće zdravstvene skrbi i prepreka u području cjeloživotnog učenja, kulture, sporta i rekreacije. ⁸

Uvjetno se može govoriti i o subjektivnom siromaštvu, subjektivnoj procjeni pojedinca o tome je li siromašan ili nije. Dakako, subjektivna procjena ne mora biti stvarni pokazatelj siromaštva, jer pojedinac je donosi u usporedbi s drugima, uglavnom bogatijima.

⁶ ibidem, str. 292.

⁷ A. Šundalić, op.cit., str. 116.

⁸ Hrvatska mreža protiv siromaštva, op. cit., str. 15.

2.1.1. Materijalna i višestruka depriviranost i društveno isključenje

Neki sociolozi tvrde da se siromaštvo sastoji od manjka materijalnih sredstava. Neki drugi teoretičari, međutim, misle da siromaštvo ne uključuje tek materijalnu depriviranost. Oni smatraju da je siromaštvo oblik višestruke depriviranosti koja može imati mnoga obilježja. Tako neki dokazuju da se aspektima siromaštva mogu smatrati i neodgovarajuće mogućnosti školovanja, loši uvjeti rada ili nedostatak moći. Nijedan od tih uvjeta ne mora nužno biti izravno povezan s prihodom pojedinca. Svaki od njih implicira da su, želimo li ukloniti siromaštvo, prijeko potrebne šire promjene, ne tek povećanje prihoda najsiromašnijih članova društva. Neki komentatori sada radije rabe izraz socijalno isključenje za stanje u kojemu višestruka depriviranost onemogućuje pojedincima sudjelovati u važnim područjima aktivnosti društva. Tako socijalno isključene mogu biti osobe koje ne mogu naći posao, sudjelovati u aktivnostima slobodna vremena ili osim glasovanja na izborima, aktivno sudjelovati u politici nekog društva.⁹

2.1.2. Relativna depriviranost

Peter Townsend tvrdi da se „siromaštvo može objektivno definirati i dosljedno primjenjivati jedino u okviru pojma relativne depriviranosti“. Tu tvrdnju opravdava time da društvo određuje potrebe ljudi; na primjer, ono određuje i uvjetuje čak i potrebu za hranom. Utječe na količinu energije koju različiti dijelovi društva obično troše ne samo pri radu nego i u zajednici i obitelji. Ukratko, tvrdi da su pojedinci, obitelji i skupine u stanovništvu siromašni kada nemaju sredstava za prosječnu vrstu prehrane, za sudjelovanje u aktivnostima koje u društvu postoje kao uobičajene i zbog znatno manjeg novca od one količine koju ima prosječni građanin, te da su tako isključeni iz stvarnog života društva.¹⁰ Neki sociolozi siromaštvu prilaze kao socijalnom isključenju, što je na tragu Townsendove relativne depriviranosti. Riječ je o socijalnoj izbačenosti iz kulturnih, političkih, gospodarskih ili socijalnih sustava. Npr., nezaposlenost je danas najočividniji primjer socijalne isključenosti iz ekonomskih aktivnosti, a na nju se vezuje i isključenost iz kulturnih i drugih aktivnosti.

A. Giddens socijalnu isključenost promatra kroz tri dimenzije: 1. ekonomska isključenost javlja se kada pojedinci i obitelji ne sudjeluju na tržištu rada i potrošnje.

⁹ M. Haralambos, M. Holborn, op.cit., str. 291-292.

¹⁰ ibidem, str. 296-297.

Nezaposleni su materijalno deprivirani te se postupno isključuju, npr. nema novca za telefon pa je komunikacija s drugima prekinuta; nepostojanje bankovnog računa znači lišavanje svih pogodnosti koje banka pruža vlasnicima računa; bez posla i prihoda pojedinci često završavaju i kao beskućnici, a što je krajnost socijalnog isključenja; 2. politička isključenost posljedica je ekonomske. Siromašni i bez sredstva redovito su slabo informirani, ne koriste svoja liberalna demokratska prava. Za njih se ne čuje u političkom životu pa se o njima i ne raspravlja i uglavnom ih se ne uključuje u stranače političke programe; 3. društvena isključenost uglavnom je rezultat ekonomske i političke isključenosti. Pojedinci ili obitelji bez posla i prihoda isključeni su iz većine društvenih pogodnosti, a što je institucionalno ustrojeno (prava na kredite, osiguranje, zdravstvenu zaštitu i sl. pojedinci uglavnom ostvaruju doprinosima kroz zaposlenje). Takva isključenost često izaziva i individualne reakcije da se pojedinci povuku iz društvenog života, ne druže se s drugima, odustaju od školovanja i slično. ¹¹

2.1.3. Mjerenje apsolutnog siromaštva

Apsolutno siromaštvo moglo bi se definirati kao broj ljudi koji nisu u stanju posjedovati dovoljna sredstva da zadovolje osnovne potrebe. Oni se obračunavaju kao ukupan broj osoba koje žive ispod specificiranog minimalnog nivoa stvarnog prihoda – to je međunarodna linija siromaštva. Ova linija nema državnih granica, neovisna je o nivou nacionalnog prihoda po glavi stanovnika i uzima u obzir različite nivoe cijena mjereći siromaštvo kao situaciju u kojoj neko živi sa manje od 1 dolara na dan.

Apsolutno siromaštvo se može mjeriti brojem onih (tzv. headcount - H) čiji je prihod ispod nivoa linije apsolutnog siromaštva, Y_p . Kada se taj broj uzme kao dio ukupne populacije N, definiramo tzv. headcount indeks, H/N. Linija siromaštva se uspostavlja na nivou koji u realnim kategorijama ostaje konstantan, tako da možemo prikazati naš napredak na apsolutnom nivou kroz vrijeme. Cilj je uspostaviti ovaj nivo kao standard ispod koga smatramo da osoba živi u „apsolutnoj ljudskoj bijedi“, tako da joj se i zdravlje nalazi u opasnosti. Naravno, definirati „minimum zdravstvenog standarda“ kao konstantu kroz povijesne epohe nemoguće je djelomično i zbog mijenjanja tehnologije kroz vrijeme.

¹¹ A. Šundalić, op.cit., str. 118.

Jednostavno zbrajanje broja ljudi između dogovorene linije siromaštva može nositi određena ograničenja. Naprimjer, ako je linija siromaštva uspostavljena na 360 američkih dolara po osobi, značajnu razliku stvara činjenica da li apsolutna većina siromašnih zarađuje 350 ili 300 američkih dolara godišnje. I jednima i drugima se pridaje ista težina kada se izračunava omjer stanovništva koje se nalazi ispod linije siromaštva; jasno, međutim, problem siromaštva je mnogo ozbiljniji. Ekonomisti stoga pokušavaju izračunati ukupni jaz siromaštva (TPG), kojim se mjeri ukupni iznos prihoda neophodan da bi svi koji se nalaze ispod linije siromaštva dosegli tu liniju.

12

¹² M. Todaro, S. Smith, *Ekonomski razvoj*, Sarajevo, Ekonomski fakultet u Sarajevu, 2006., str. 190-193.

3. NEJEDNAKOST I SIROMAŠTVO

S jednog stajališta, siromaštvo mora postojati u svakom društvu u kojem vlada nejednakost. Drugim riječima, ako se sve one pojedince s niskim prosječnim prihodom definira kao siromašne, tada bi jedini način iskorjenjivanja siromaštva bilo ukidanje svih nejednakosti prihoda. Naime, ako neki imaju prihode više od prosječnih, tada drugi nužno moraju imati manje od tog prosjeka.

Većina sociologa koji se zalažu za relativnu definiciju siromaštva slažu se da je za smanjenje siromaštva nužno stanovito smanjenje nejednakosti, ali ne misle da za rješenje toga problema treba ukinuti svaku nejednakost. Tvrde da je moguće ustanoviti minimalan standard, granicu siromaštva, koja bi mogla biti ispod prosječnog prihoda. Tada se siromašne u nekom društvu može definirati kao one čiji su prihodi ili sredstva toliko manji od prosjeka da nemaju prihvatljiv životni standard. Tako bismo mogli imati društvo u kojem nejednakost u stanovitoj mjeri postoji, ali nema više siromaštva.¹³

3.1. Mjerenje nejednakosti

Nejednakost pokazuje kako se resursi dijele u društvu kao cjelini. Prikazuje razlike u prosječnom dohotku, koliko zarađuju siromašni, koliko bogati te ističe koliko kvalitetno različite države članice preraspodjeljuju ili dijele dohodak koji proizvode.

Dohodovne nejednakosti se u EU mjere na dva načina: Kvintilni omjer je odnos između petoga i prvoga kvintila distribucije dohotka, tj. odnos ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20% populacije s najvećim dohotkom i ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20% populacije s najmanjim dohotkom. Veći omjer znači veću nejednakost.¹⁴

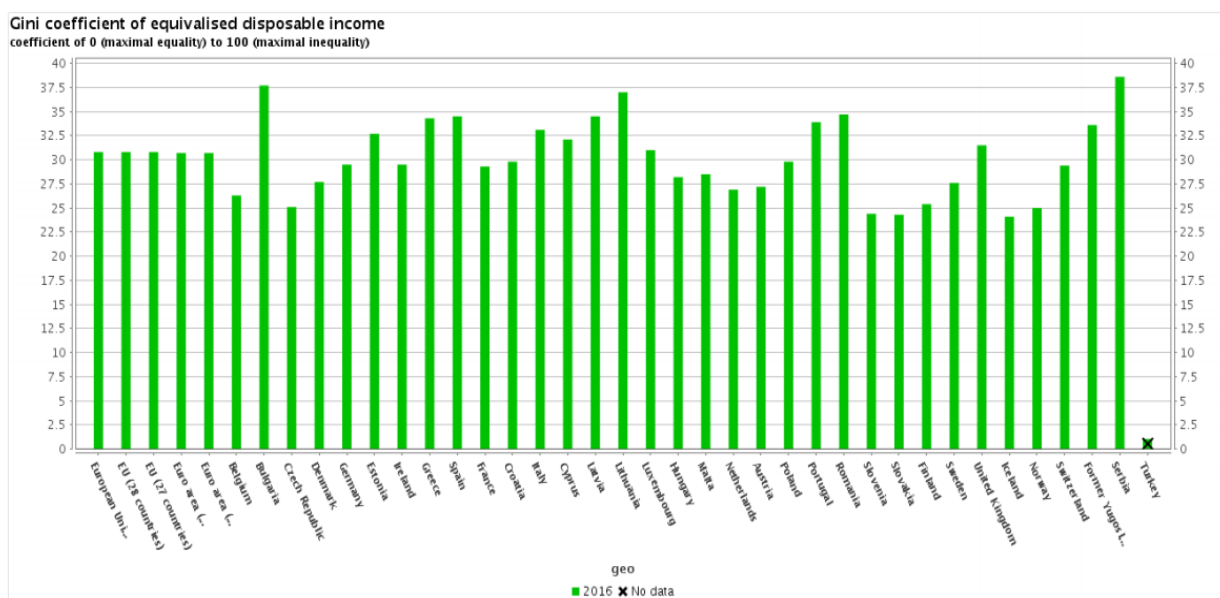
Jedan od najvažnijih pokazatelja bi bio Ginijev koeficijent, nazvan po talijanskom statističaru koji ga je prvi formulirao 1912. godine. Ginijevi koeficijenti predstavljaju mjere ukupne nejednakosti. Kada bi postojala savršena jednakost (tj. kad bi svaka osoba primala jednaki dohodak), tad bi Ginijev koeficijent iznosio 0 %. Što je vrijednost bliža 100%, to je dohodovna nejednakost u zemlji veća.

¹³ M. Haralambos, M. Holborn, op.cit., str. 292.

¹⁴ Hrvatska mreža protiv siromaštva, op.cit., str. 39-40.

Ginijev koeficijent je za zemlje EU, 2016. godine iznosio 30,8%. Najmanji Ginijev koeficijent, odnosno najnižu nejednakost imala je Slovačka (24,3%) te Slovenija (24,4%). Dok su najveću nejednakost u zemlji imale Bugarska (37,7%) i Litva (37,0%).

Slika 1. Ginijev koeficijent ekvivalentnog raspoloživog dohotka, 2016.

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcod=e=sdg_10_40&language=en&toolbox=data

3. 2. Zašto je nejednakost tako loša?

Problem apsolutnog siromaštva je očit. Civilizirani ljudi ne mogu biti zadovoljni situacijom u kojoj njihovi sunarodnjaci žive u uvjetima apsolutne ljudske bijede, što je vjerovatno razlogom zašto svaka ključna religija naglašava važnost rada na ublažavanju bijede i barem je jedan od razloga zašto međunarodna pomoć u razvoju pruža univerzalnu pomoć svakoj demokratskoj zemlji. Nejednakost među siromašnim je ključni faktor u razumijevanju dubine siromaštva i utjecaja koje tržište i promjene u politici mogu imati na siromašne, ali zašto bismo se brinuli zbog nejednakosti među onima koji se nalaze iznad linije siromaštva?

Postoje tri ključna odgovora na ovo pitanje. Prvo, izrazita nejednakost u prihodu dovodi do ekonomske neefikasnosti. Ovo je djelomično zbog toga što kod bilo kojeg prosječnog prihoda, što je veća nejednakost, to je manji udio stanovništva koje se kvalificira za neku vrstu kredita. Zaista je jedna od definicija relativnog siromaštva nedostatak jamstva. Kada pojedinci s niskim prihodom (bez obzira da li su apsolutno siromašni ili ne) ne mogu posuditi novac, oni općenito ne mogu na adekvatan način obrazovati svoju djecu ili započeti ili proširiti poslovanje. Kod izrazite nejednakosti ukupna stopa štednje u okviru jedne ekonomije obično je niža zato što je najviša stopa marginalne štednje obično kod srednje klase. Bogati obično ne štede, niti ulažu značajne udjele svoga prihoda (u stvarnom ekonomskom smislu produktivne domaće štednje i ulaganja) u odnosu na srednju klasu, ili čak i siromašne. Nejednakost može dovesti i do neefikasne raspodjele sredstava. Izrazita nejednakost vodi do prenaplašavanja visokog obrazovanja na štetu kvaliteta univerzalnog osnovnog obrazovanja, i ovo zbog toga stvara još veću nejednakost u prihodu.

Izrazita nejednakost se obično smatra nepoštenom. Filozof John Rawls predložio je jedan misaoni eksperiment kojim bi se razjasnilo zašto je to tako. Pretpostavimo da ste prije nego što ste došli na ovaj svijet imali šansu da odaberete stupanj nejednakosti među ljudima na zemlji - ali ne vlastiti identitet. To jest, mogli ste biti rođeni kao Bill Gates, ali mogli ste biti rođeni i kao najsiromašnija osoba u ruralnoj Etiopiji, s jednakom vjerojatnošću. Rawls naziva ovu neizvjesnost „velom neznanja“. Pitanje je da li biste, suočeni s ovom vrstom rizika, glasali za raspodjelu prihoda koja bi bila više jednaka ili manje jednaka od one koja vas okružuje. Ako stupanj jednakosti ne bi imao utjecaja na nivo prihoda ili stopu rasta, većina ljudi bi glasala za gotovo savršenu jednakost.

Naravno, ako bi svako imao isti prihod, bez obzira na sve, ne bi bilo inicijative da se radi više, da se stječu vještine i znanja, ili uvode inovacije. Kao rezultat toga većina ljudi glasa za određeni stupanj nejednakosti u svijetu danas. To je zbog toga što se najvećim djelom nejednakosti koju uočavamo u svijetu zasniva na sreći ili nebitnim faktorima, kao što je urođena sposobnost da se igra nogomet ili jednostavno identitet nekoga koji ima slavne pretke.¹⁵

¹⁵ M. Todaro, S. Smith op.cit., str. 194-196.

4. SIROMAŠTVO U EU

Siromaštvo u Europskoj uniji je stvaran problem. Izvor je jada u životima mnogih ljudi jer ograničava njihova temeljna prava i prilike, također je i odraz neuspjeha sustava preraspodjele resursa koji su zasnovani na nepoštenim i nejednakim načelima. Siromaštvo u EU je blisko vezano uz socijalnu isključenost. Socijalna isključenost naglašava procese koji ljude tjeraju na rub siromaštva, koji ograničava njihov pristup dobrima, kao i sudjelovanje u društvenim i kulturnom životu. Stvarnost života u siromaštvu u EU je svakodnevna borba za život i preživljavanje koja značajno može utjecati na zdravlje, mentalno blagostanje te biti izvor stresa u osobnim vezama. Siromaštvo ograničava mogućnost ljudi za postizanjem njihovog punog potencijala. Primjerice, djeca koja odrastaju u siromaštvu, vjerojatnije će biti lošijeg zdravlja, biti lošija u školi i postati sljedeća generacija odraslih u riziku od nezaposlenosti i dugotrajnog siromaštva.¹⁶

Uvjeti i pojavni oblik siromaštva razlikuju se prema socijalnim skupinama, vremenu, mjestu i zemlji. Siromaštvo se može razlikovati prema spolu osoba, etnitetu, dobi, mjestu (ruralno nasuprot urbanome), te prema izvoru dohotka. Obično su u kućanstvima djeca i žene izloženiji siromaštvu od muškaraca. Na siromaštvo utječu složeni međuodnosi politike, mjera i institucija u ekonomskoj i političkoj sferi. Značenje siromaštva ne ovisi samo o tome što se događa s nacionalnim dohotkom, već je važnije kako se promjene nacionalnog dohotka odražavaju na položaj kućanstava, te što se zbiva u raspodjeli potrošnje dohotka.¹⁷

¹⁶ Hrvatska mreža protiv siromaštva, op.cit., str. 11-20.

¹⁷ P. Bejaković, *Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost u Europskoj uniji i Hrvatskoj*, Zagreb, Institut za javne financije, str. 76., www.ijf.hr/Eu2/Bejakovic.pdf

4.1. Mjerenje siromaštva u EU

Vrlo je bitno kako se siromaštvo mjeri jer nam to određuje (ili otežava) pokušaje utvrđivanja odgovarajuće politike pomoći siromašnima te raspodjelu dohotka. Najuobičajeniji načini mjerenja temelje se na razini raspoloživog dohotka ili potrošnje. Informacije o dohotku ili potrošnji dobivaju se odgovarajućim istraživanjima reprezentativnog uzorka stanovništva, kada se članove kućanstva pita o pojedinostima njihovih potrošačkih navika i izvorima dohotka. Ta se ispitivanja provode u većini zemalja. Načini i metode prikupljanja podataka na temelju uzorka vrlo su složeni, a obično se ispituje koje su temeljne životne potrebe ispitanika i što za njih znači siromaštvo. Za dobivanje pouzdanijih spoznaja o nejednakosti bolje je računati siromaštvo i nejednakost upotrebom pokazatelja za dulje vremensko razdoblje nego na temelju podataka samo za jedan mjesec.¹⁸

U Europskoj uniji, relativno se siromaštvo mjeri upotrebom linija relativnog dohodovnog siromaštva. Ovo uključuje izračun prosječnog ili medijana nacionalnog dohotka. Obično se linije siromaštva kreću između 40 % i 70 % dohotka kućanstva. Ovo daje opću sliku stope rizika od siromaštva, a te se brojke dodatno mogu raščlaniti prema dobi, spolu, tipu kućanstva i statusu zaposlenja kako bi se dodatno razjasnilo koje društvene skupine su u najvećem riziku. Na ovaj način moguće je istražiti pojedinačne situacije specifičnih skupina poput djece, starijih osoba, ili nezaposlenih. Osobe koje su ispod 60% medijana dohotka u EU se smatraju da su u riziku od siromaštva. Jedan od nedostataka linije relativnog dohodovnog siromaštva jest taj što je određivanje prijelomne točke poprilično proizvoljan proces. Govori nam o razmjeru ljudi koji su siromašni, ali nedovoljno uzima u obzir druge čimbenike koji utječu na njihove životne situacije, poput informacije o tome koliko ispod linije se nalaze ili o vremenskom trajanju njihovog siromaštva.

Mjerenje jaza rizika od siromaštva može pomoći u određivanju stanja u kojem se nalaze osobe koje su ispod linije siromaštva, odnosno koliki je intenzitet siromaštva. Jaz rizika od siromaštva mjeri udaljenost između medijana ekvivalentnog dohotka

¹⁸ ibidem, str. 78.

osoba koje su ispod praga rizika od siromaštva i vrijednost praga rizika od siromaštva u smislu kupovne moći.

Drugi načini mjerenja siromaštva uključuju: Pristup standardne potrošnje ili Referentna potrošnja (budžetska metoda) gdje se siromaštvo računa temeljem cijene specifične košarice dobara i usluga (odnosno, priuštivost hrane, odjeće, higijenskih potrepština, zdravstvenih troškova, dobara i usluga za kućanstvo, obrazovnih troškova, stanovanja, prijevoza, goriva itd.) za koje stručnjaci ili društvo smatraju da predstavljaju životni standard .

Metoda omjera troškova hrane gdje se siromašni razlikuju od nesiromašnih prema tome koliko svojih prihoda troše na podmirivanje osnovnih potreba, poput hrane, odjeće i stana. Istraživanja pokazuju kako osobe s niskim primanjima troše veći dio svojih prihoda na podmirivanje osnovnih potreba, ostavljajući im gotovo ništa sredstava za sudjelovanjem u normalnim društvenim, rekreativnim i kulturnim aktivnostima.

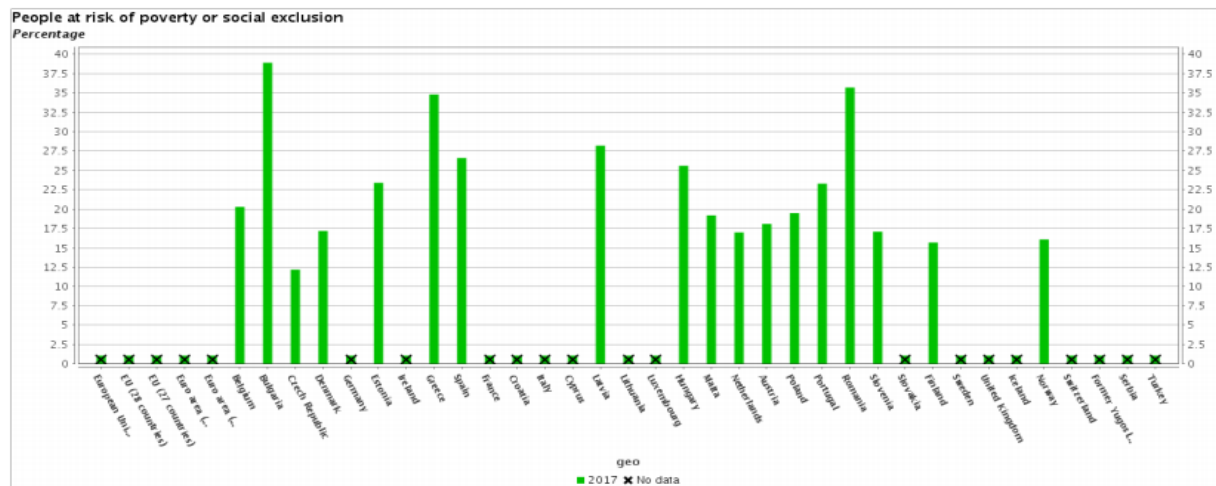
Upotreba ekvivalentnog dohotka dovodi u opasnost nedovoljno kvalitetnog prikaza situacije u kojoj žive žene ili ovisne odrasle osobe u kućanstvu jer se pretpostavlja kako je dohodak ravnomjerno raspoređen unutar kućanstva, odnosno da svaki partner u obitelji ima pristup jednakoj količini novca. Često je niži dohodak žena skriven, a situacija je ozbiljnija kada je ona izravno odgovorna za troškove djece ili drugih ovisnih članova. Nacionalni i europski podaci o relativnom dohodovnom siromaštvu (linija rizika od siromaštva) ne identificira neke ključne skupine koje su u vrlo visokom riziku, poput osoba koje žive u institucijama, beskućnika i drugih skupina do kojih je teško doći, poput crnih i manjinskih etničkih skupina ili migranata i tražitelja azila. Zato je potrebno provoditi ciljana istraživanja usmjerena ovim skupinama. Stopa rizika od dohodovnog siromaštva je relativna mjera siromaštva temeljena na medijalnom pragu. Ovaj prag varira kroz vrijeme i u mnogim je državama članicama snižen posljednjih godina zbog ekonomske krize i općeg snižavanja prihoda kućanstava. ¹⁹

¹⁹ Hrvatska mreža protiv siromaštva, op.cit., str. 23-31.

4.2. Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti

EU je u 2010. godini usvojila Strategiju Europa 2020, koja promiče socijalnu uključenost, posebice kroz smanjenje siromaštva, usmjeravanjem na podizanje najmanje 20 milijuna ljudi iz rizika od siromaštva i socijalne isključenosti. U to vrijeme bilo je 27 zemalja EU i 115,9 milijuna ljudi u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti. U riziku od siromaštva su osobe s ekvivalentnim raspoloživim dohotkom koji je ispod praga rizika od siromaštva, postavljen na 60% nacionalnog srednje ekvivalentnog raspoloživog dohotka. Ozbiljno materijalno ugrožene osobe imaju uvjete života ograničene nedostatkom sredstava, oni imaju najmanje 4 od 9 sljedećih stavki oduzimanja, ne mogu si priuštiti: platiti stanarinu ili komunalnu naknadu, držati kuću dovoljno toplo, suočiti se s neočekivanim troškovima, jesti meso, ribu ili ekvivalent bjelančevina svaki drugi dan, tjedni odmor daleko od kuće, automobil, stroj za pranje rublja, TV u boji ili telefon.²⁰ Za 2017. godinu, još nema svih podataka što se tiče ljudi izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, odnosno ukupnih podataka za EU. Ali prema dostupnim podacima možemo vidijeti da Bugarska ima najvišu stopu rizika od siromaštva i to 38,9%, te Rumunjska 35,7%.

Slika 2. Ljudi izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, EU, 2017.

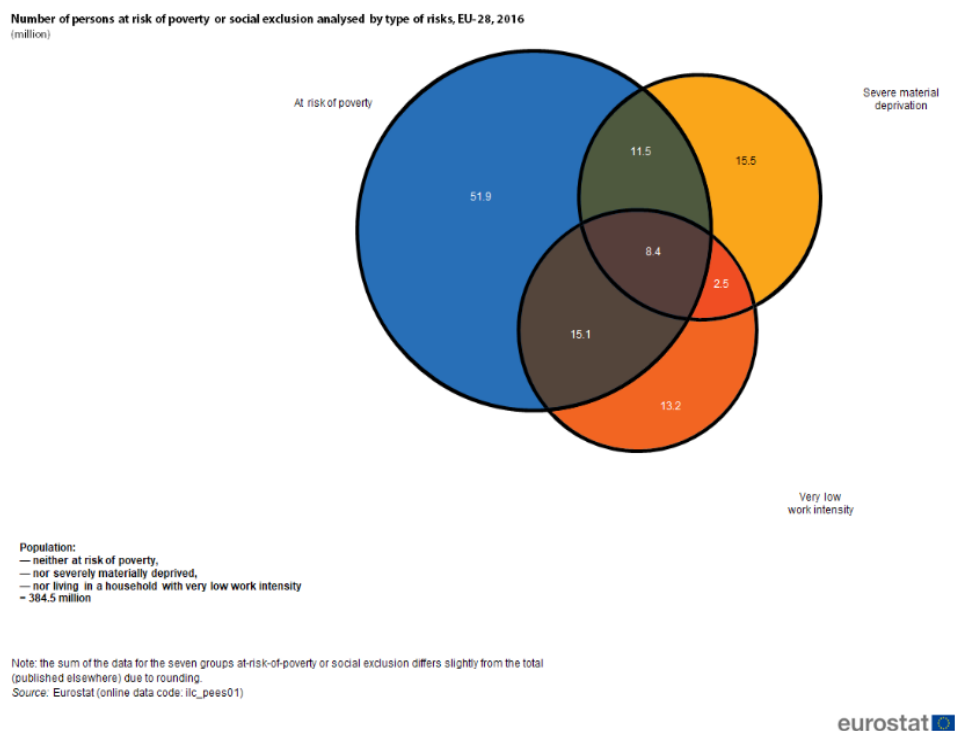

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=t2020_50&toolbox=type

²⁰ People at risk of poverty or social exclusion, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/t2020_50&lang=en

Godine 2016. u EU bilo je 118,040 milijuna ljudi kojima prijeti siromaštvo ili socijalna isključenost. Osobe izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti bile su barem u jednoj od sljedećih situacija: u opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera (dohodovno siromaštvo); teško materijalno lišen; ili žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada.²¹ U EU 2016. godine bilo je 51,9 milijuna ljudi koji su živjeli u kućanstvima koja su se suočavala s siromaštvom u prihodima, 15,5 milijuna ljudi koji su doživjeli ozbiljnu materijalnu lišenost i 13,2 milijuna ljudi koji su živjeli u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada. 29,0 milijuna ljudi živjelo je u kućanstvima koja su imala dva od tri rizika, dok je još 8,4 milijuna ljudi živjelo u kućanstvima gdje su sva tri rizika bila prisutna.

Slika 3. Broj ljudi izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti po vrsti rizika, EU, 2016.

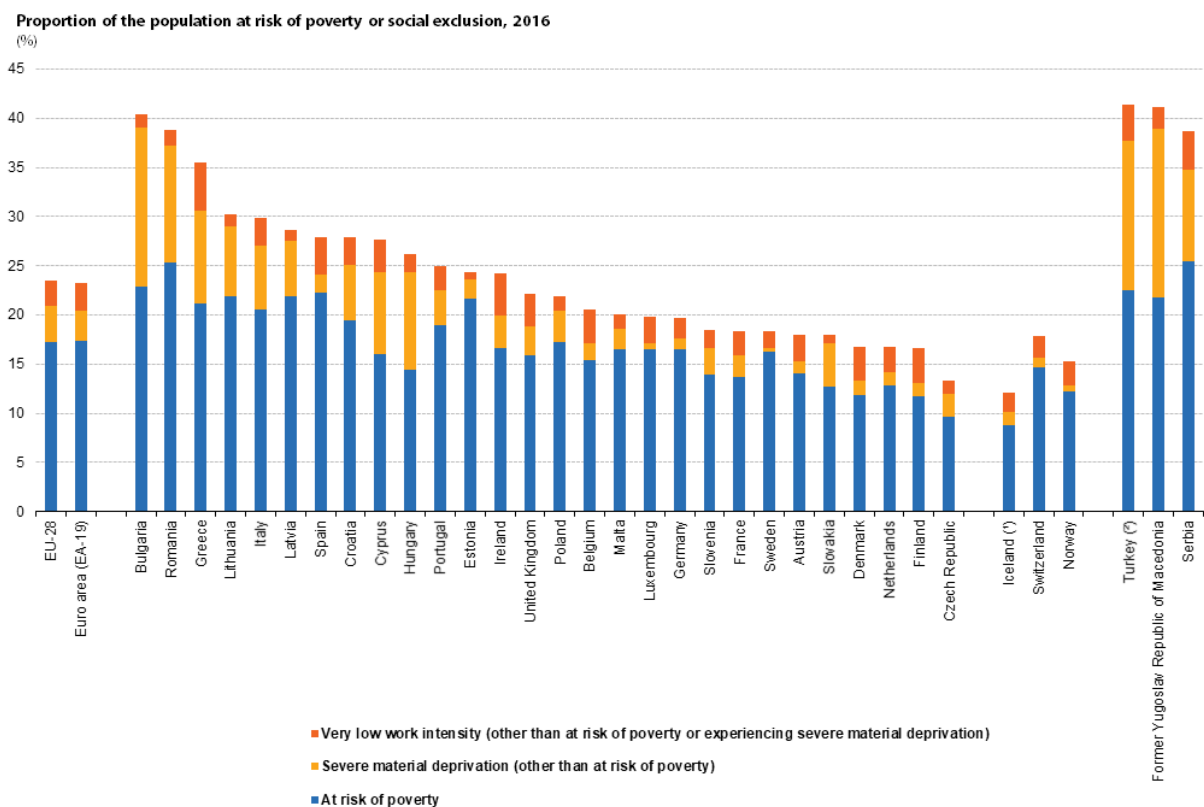

Izvor: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_pees01&lang=en

²¹ People at risk of poverty or social exclusion, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

Udio ljudi koji su izloženi riziku od siromaštva u EU je iznosio ukupno 86,9 milijuna ljudi, uključujući one koji su u riziku od siromaštva u kombinaciji s jednim ili s oba druga rizika.

Slika 4. Udio stanovništva u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2016.

Note: the sum of the data for the three groups at risk of poverty or social exclusion may differ slightly from the total (published elsewhere) due to rounding.

(*) Provisional.

(*) 2015.

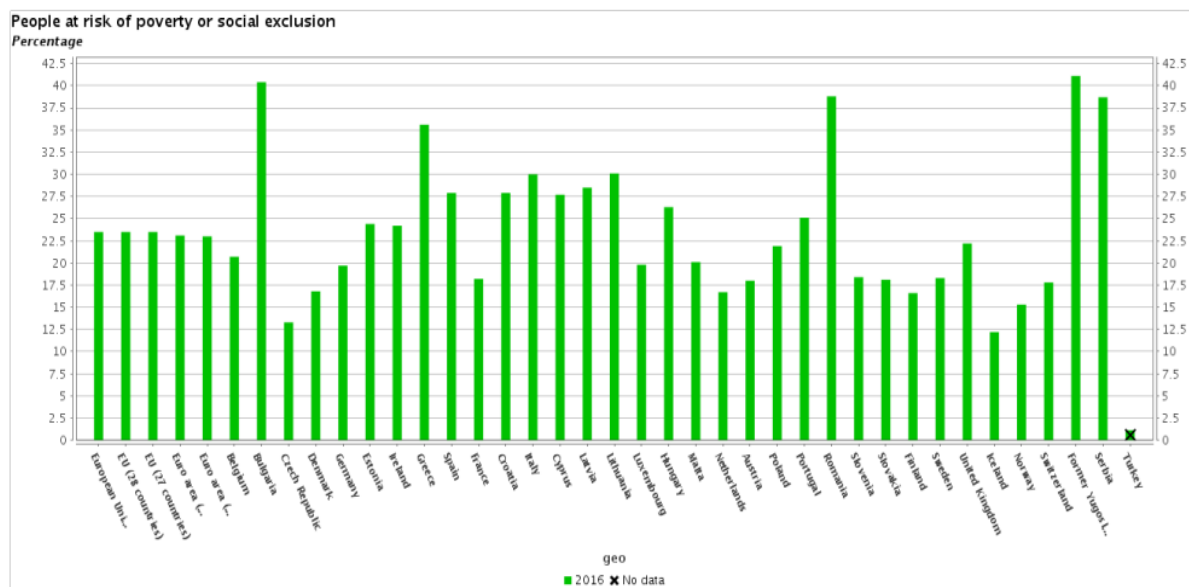
Source: Eurostat (online data code: ilc_pees01)

eurostat

Izvor: Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_pees01&lang=en

Kada se zbroje tri kategorije koje su prikazane na slici, rezultat odgovara ukupnom udjelu stanovništva pod rizikom od siromaštva ili socijalne isključenosti. Među populacijama koje su u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti 2016. godine, bile su Rumunjska, Bugarska, Njemačka, Švedska, Malta, Luksemburg, Španjolska te Estonija.

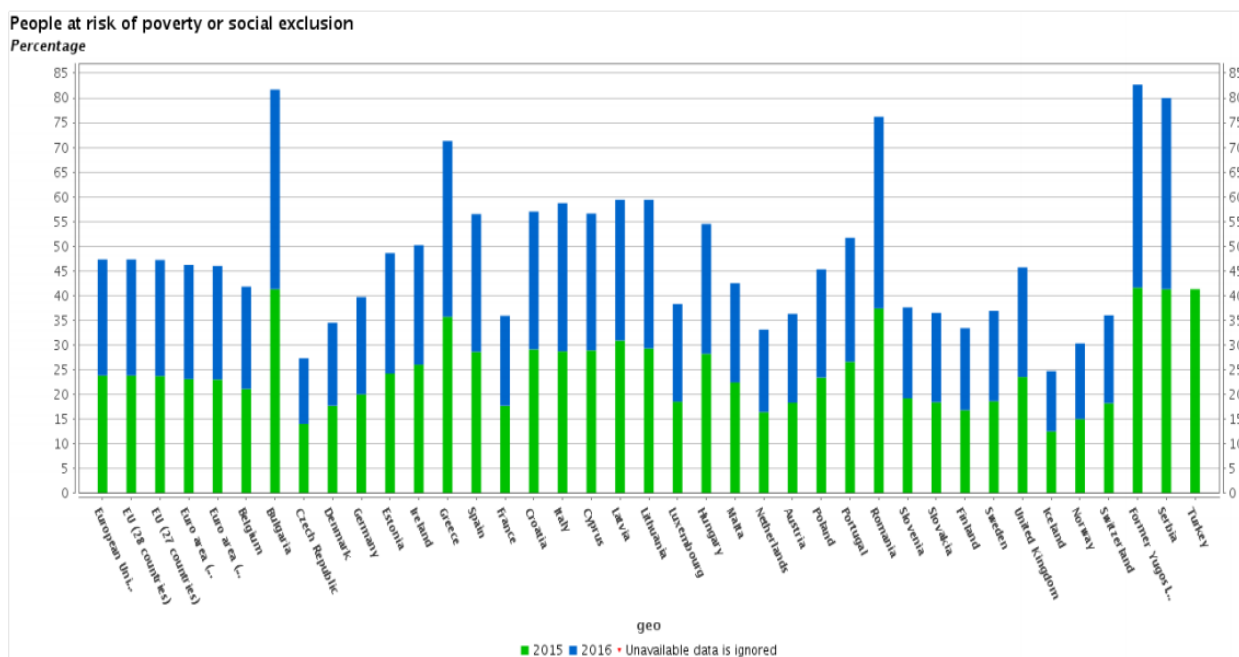
Slika 5. Udio stanovništva u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2016.

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_50

U 2015 godini je broj ljudi izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti iznosio 119,049 milijuna, odnosno broj se smanjio za 1,0 milijun. Najveće smanjenje među članicama EU zabilježeno je u Malti za 2,3%, Latviji za 2,4%, Mađarskoj za 1,9% te u Irskoj za 1,8%, dok je stopa porasla u sedam zemalja članica i to u Rumunjskoj za 1,4%, Italiji i Luksemburgu za 1,3%, Litvi za 0,8%, Francuskoj za 0,5%, Nizozemskoj za 0,3% te Estoniji za 0,2%.

Slika 6. Udio stanovništva u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2015 i 2016.

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_50

4.2.1. Djeca i starije osobe izložene riziku siromaštva

S rastom rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti od 26,4% u EU, djeca su bila više izložena riziku u 2016. godini od ukupnog stanovništva (23,5%). Najveće stope djece izložene riziku zabilježene su u Rumunjskoj (49,2%), Bugarskoj (45,6%), Grčkoj (37,5%) te Mađarskoj(33,6%) u tim državama članicama stopa za djecu bila je između 6,3 i 10,4 boda više od ukupne populacije. Odrasle osobe između 18 i 64 godine su najviše bile izložene riziku u Grčkoj (39,7%), a starije osobe u Bugarskoj (45,9%), Latviji (43,1%) te Estoniji (41,4%). U Njemačkoj, Hrvatskoj, Finskoj, Danskoj, Estoniji, Sloveniji i Latviji, te u Norveškoj, stopa za djecu bila je ispod prosjeka za ukupnu populaciju.

Tablica 1. Ljudi izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, po dobnoj skupini, 2016.

People at risk of poverty or social exclusion, by age group, 2016
(% of specified population)

	Total	Children (aged 0-17 years)	Adults (aged 18-64 years)	Older people (65 years and over)
EU-28	23.5	26.4	24.2	18.2
Euro area (EA-19)	23.1	25.3	24.3	17.3
Belgium	20.7	21.6	21.7	16.4
Bulgaria	40.4	45.6	37.2	45.9
Czech Republic	13.3	17.4	13.0	10.1
Denmark	16.7	13.8	20.2	9.2
Germany	19.7	19.3	20.2	18.3
Estonia	24.4	21.2	20.3	41.4
Ireland	24.2	27.3	24.4	17.4
Greece	35.6	37.5	39.7	22.0
Spain	27.9	32.9	30.4	14.4
France	18.2	22.6	19.2	10.0
Croatia	27.9	26.6	26.9	32.8
Italy	30.0	33.2	31.5	23.2
Cyprus	27.7	29.6	28.1	22.9
Latvia	28.5	24.7	25.0	43.1
Lithuania	30.1	32.4	27.3	37.4
Luxembourg	19.8	22.7	21.0	9.1
Hungary	26.3	33.6	27.2	15.1
Malta	20.1	24.0	17.3	26.1
Netherlands	16.7	17.6	18.4	10.0
Austria	18.0	20.0	18.6	13.7
Poland	21.9	24.2	22.7	16.1
Portugal	25.1	27.0	25.6	21.8
Romania	38.8	49.2	37.0	34.0
Slovenia	18.4	14.9	19.1	19.9
Slovakia	18.1	24.4	17.6	12.3
Finland	16.6	14.7	18.2	13.6
Sweden	18.3	19.9	18.1	17.0
United Kingdom	22.2	27.2	21.8	18.0
Iceland	12.2	14.4	12.7	6.3
Norway	15.3	14.9	17.1	9.5
Switzerland	17.8	20.5	15.0	25.5
Former Yugoslav Republic of Macedonia	41.1	46.1	40.8	34.6
Serbia	38.7	40.3	40.5	31.2
Turkey (*)	41.3	48.2	38.5	37.8

(*) 2015.

Source: Eurostat (online data code: ilc_peps01)

eurostat

Izvor: Eurostat, ([ilc_peps01](#))

Postotak djece koja žive u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti kretala se od 13,8% do 49,2%. Glavni čimbenici koji utječu na siromaštvo djece jesu situacija na tržištu rada roditelja (koja je povezana s njihovom razinom obrazovanja), sastav kućanstva u kojem djeca žive i učinkovitost državne intervencije putem prihoda od dohotka i pružanja usluga.²²

Osobe starije od 65 godina suočene su s nižim rizikom od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2016. godini od ukupne populacije, s tim da je 18.2% starijih osoba u EU suočeno s ovim rizikom. Rizik siromaštva ili socijalne isključenosti s kojima se suočavaju starije osobe 2016. godine kretao se od 9,1% do 45,9%. Te razlike u situaciji starijih ljudi ovise o nizu čimbenika, uključujući: karakteristike mirovinskih sustava za sadašnje umirovljenike; dobnu i rodnu strukturu stanovništva starijih ljudi.

²² People at risk of poverty or social exclusion, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

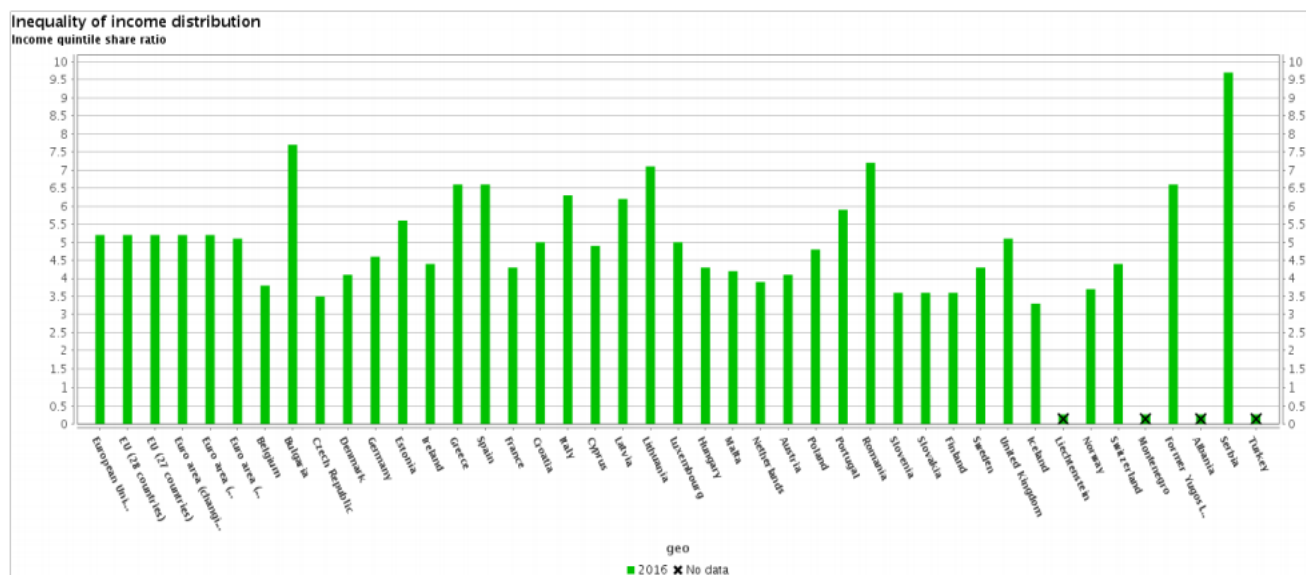
4.3. Nejednakost raspodjele dohotka

Usporedbe životnog standarda među državama članicama često se temelje na bruto domaćem proizvodu (BDP) po stanovniku , što u monetarnom smislu znači koliko je jedna zemlja bogatija od druge. S jedne strane, nejednakosti u raspodjeli dohotka mogu potaknuti osobe da poboljšaju svoju situaciju radom, inovacijama ili stjecanjem novih vještina. S druge strane, često se smatra da su te dohodovne nejednakosti povezane sa zločinom, siromaštvom i socijalnom isključenošću.

Podaci o nejednakostima posebno su važni za procjenu relativnog siromaštva jer raspodjela resursa može izravno utjecati na opseg i stupanj siromaštva.²³

Prema prosjeku podataka država članica EU-a koji su ponderirani u odnosu na veličinu stanovništva gornjih 20 % stanovnika zarađivalo je 5,2 puta više od donjih 20 % (s najnižim raspoloživim ekvivalentnim dohotkom). Taj se omjer razlikovao među državama članicama, od 3,5 u Češkoj do 5,0 ili više u Hrvatskoj, Estoniji, Latviji, Grčkoj, Španjolskoj, Italiji, Bugarskoj i Litvi. Među zemljama nečlanicama u Turskoj (8,6) i Srbiji (9,7) ti su omjeri bili viši nego u bilo kojoj državi članici EU-a.

Slika 7. Nejednakost raspodjele dohotka, EU, 2016.

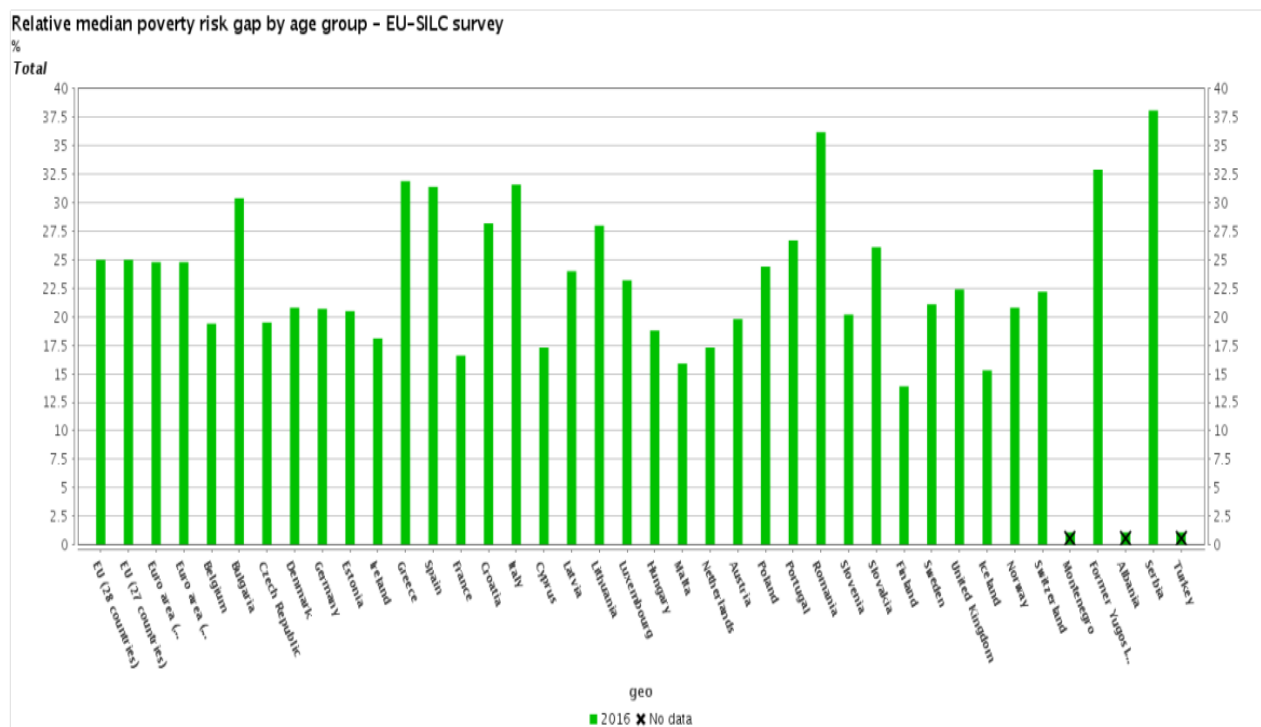

Izvor: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tespm151&toolbox=type>

²³ People at risk of poverty or social exclusion, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

Stupanj siromaštva, može se mjeriti relativnim medijanom jaza opasnosti od siromaštva . Medijan dohodaka osoba koje su u opasnosti od siromaštva u skupini država EU bio je u prosjeku 25,0% ispod praga siromaštva 2016. Taj prag iznosi 60 % nacionalnog medijana ekvivalentnih raspoloživih dohodaka svih osoba. Među državama članicama EU-a relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva bio je najveći u Rumunjskoj (36,2 %) ,Grčkoj (31,9 %) te Italiji (31,6) i Španjolskoj (31,4), jaz iznad 25,0 % prijavljen je i za Bugarsku, Hrvatsku, Portugal, Slovačku, i Litvu. Jaz među zemljama nečlanicama bio je razmjerno visok u Srbiji (38,1 %) i bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji (32,9 %). Najniži jaz opasnosti od siromaštva među državama članicama zabilježen je u Finskoj (13,9 %), a zatim u Malti (15,9 %) te u Francuskoj (16,6%).

Slika 8. Relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva, po dobnoj skupini, 2016.

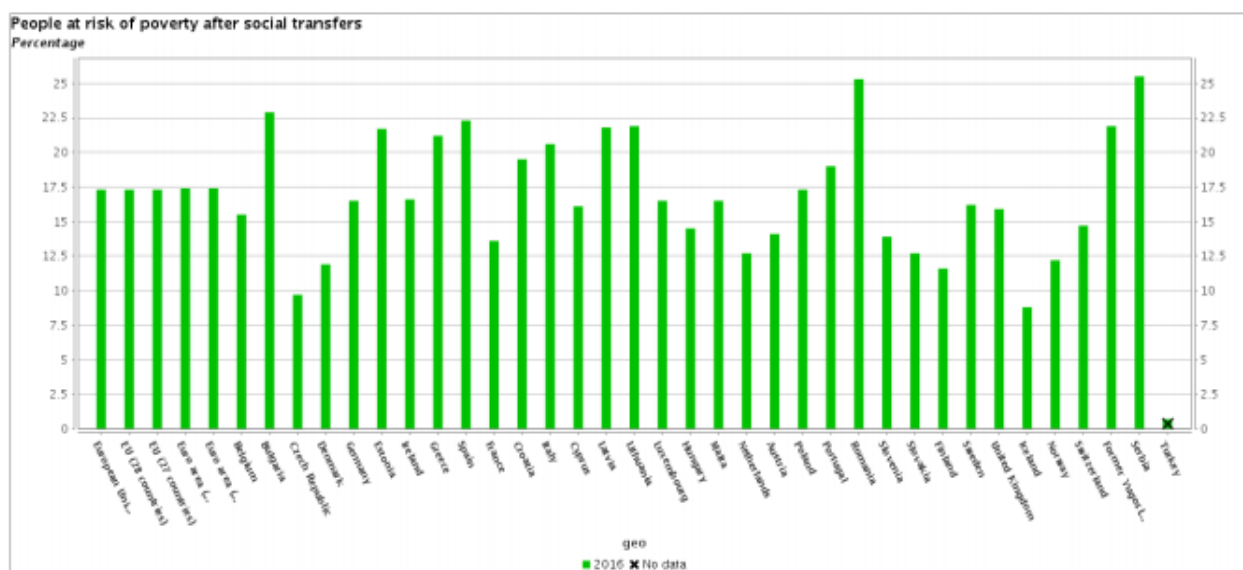
Izvor: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcod=e=tessi030&language=en&toolbox=type>

4.4. Siromaštvo prije i nakon socijalnih transfera

Stope siromaštva prije i nakon socijalnih transfera nam govore o učinkovitosti sustava preraspodjele. U EU, kada ne bi bilo socijalnih transfera, stopa rizika od siromaštva bila bi značajno viša.

17,3% stanovništva EU u 2016. godini bilo je izloženo riziku od siromaštva nakon socijalnih transfera, što znači da je njihov raspoloživi dohodak ispod njihovog nacionalnog praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva je relativna mjera siromaštva i razina siromaštva se jako razlikuje među zemaljama članicama EU.²⁴Najveće stope rizika od siromaštva među državama članicama zabilježene su u Rumunjskoj (25,3%), Bugarskoj (22,9%), Španjolskoj (22,3%), Litvi (21,9%), Latviji (21,8%), Estoniji (21,7%), Grčkoj (21,2%) i Italiji (20,6%), dok je u svim ostalim državama članicama EU stopa bila ispod 20,0%. Najniže stope bile su u Danskoj (11,9%), Finskoj (11,6%) i Češkoj (9,7%).

Slika 9. Stopa rizika od siromaštva nakon socijalnih transfera, 2016.

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=t2020_52&language=en

²⁴ People at risk of poverty or social exclusion, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera mjeri hipotetsku situaciju u kojoj su socijalni transferi odsutni (mirovine se ne smatraju socijalnim transferom). Takvi transferi imaju značajan redistributivni učinak koji pomaže smanjenju broja ljudi koji su bili izloženi riziku od siromaštva. Te se stope obračunavaju s istim pragom siromaštva kao i stope siromaštva nakon socijalnih transfera, drugim riječima, na temelju 60% medijana prihoda, uključujući socijalne transfere.²⁵

Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera iznosi 25,9% u 2016. godini. Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera smanjila se u 17 država članica EU između 2015. i 2016. i ostala je nepromijenjena u Poljskoj. Najveće smanjenje je u Hrvatskoj, gdje je zabilježeno pad od 3,7%, dok su u Irskoj, Portugalu i Ujedinjenom Kraljevstvu zabilježene smanjenje od 1,2 do 1,5 %, a manje od 1,0% u 13 država članica.

Tablica 2. Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, po spolu

At-risk-of-poverty rate before social transfers by sex - EU-SILC survey

Total															
geo	time	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017		
EU (28 countries)		:	:	:	:	26.1	26.4	25.8	26	26.1	26.1	25.9	:		
EU (27 countries)		26.1 (H)	25.8	25.4	25.4	26	26.4	25.8	26	26.1	26.1	25.9	:		
Euro area (19 countries)		24.8	24.6	24.2	24.4	25.2	25.7	25.2	25.5	25.8	25.7	25.7	:		
Euro area (18 countries)		24.8	24.6	24.2	24.3	25.1	25.7	25.2	25.5	25.7	25.7	25.7	:		
Belgium		26.8	27.5	27	26.7	26.7	27.8	27.7	26.3	27.5	26.7	26.3	26.3		
Bulgaria		24.7	25.5	27.1	26.4	27.1	27.4	25.9	26.7	27.3	28.4	27.9 (H)	29.2		
Czech Republic		21.6	20.1	20	17.9	18.1	18	17.6	16.6	17.2	16.8	16.3	15.8		
Denmark		28	27.1	27.8	31.2	29.1	27.9 (H)	27.4	27.8	26.9	25.8	24.9	25.3		
Germany		25.7	24.8	24.2	24.1	24.2	25.1	24.3	24.4	25	25.1	25.3	:		
Estonia		24.6	25.2	24.7	25.9	24.9	24.9	24.8	25.4	28.4 (H)	27.8	28.9	28.9		
Ireland		32.8	33.1	34	37.5	39.9	39.6	39.5	38.3	37.1	36.2	34.7	:		
Greece		23.4	23.7	23.3	22.7	23.8	24.8	26.8	28	26	25.5	25.2	24		
Spain		24.6	23.7	25.7 (H)	26.9	28.8	30	29.1	30	31.1	30.1	29.5	28.4		
France		24.9	26.4	23.5 (H)	24	24.9	24.7	23.8	24.4	24	23.9	23.6	:		
Croatia		:	:	:	:	30 (H)	30.7	30.6	29.7	29.9	31	27.3	:		
Italy		23.7	23.7	23.5	23.3	23.7	24.6	24.5	24.6	24.7	25.4	26.2	:		
Cyprus		21.6	21	22.9 (H)	23.6	23.5	23.5	23.5	24.3	24.6	25.4	25	:		
Latvia		28	27.5	30.2	31	28.5	26.8	25.7	26	27	27.3	27.8	28.3		
Lithuania		26.6	25.5	27.4	28.6	31.3	30.2	28.4	30.3	27.5	28.6	27.9	:		
Luxembourg		23.6	23.4	23.6	27	29.1	27.2	29	29.4	27.6	27.2	27.1 (H)	:		
Hungary		29.6	29.3	30.4	28.9	28.4	29	27.3	27	26.6	25.7	25.8	25		
Malta		21.3	21.5	22.9	22.9	23.5	23.2	24	23.3	23.8	23.7	23.8	23.7		
Netherlands		21	20.6	19.9	20.5	21.1	20.9	20.6	20.8	21.3	22.3	22.1 (H)	22.1 (H)		
Austria		25.1	24.7	25.9 (H)	25.3	26	27.1	25.8	25.9	25.4	25.6	26.3	24.9		
Poland		28.6	26.5	25.1	23.6	24.4	24.1	22.9	23	23.1	22.9	22.9	24		
Portugal		25.1	24.2	24.9	24.3	26.4	25.4	25.3	25.5	26.7	26.4	25	23.6		
Romania		:	31.5	30.8	28.7	27.8	29.2	28.8	28.2	28.8	29.3	29.5	28.3		
Slovenia		24.2	23.1	23	22	24.2	24.2	25.2	25.3	25.1	24.8	24.3	24		
Slovakia		20	18.2	18.4	17.1	19.8	19.5	20	20.1	19.6	19	18.4	:		
Finland		28.6	28.9	27.3	26.2	27	27.4	26.9	26.4	27.6	26.8	27	26.7		
Sweden		29	27.5	30 (H)	28.8	29	29.8	29	29.8	30	29.8	29.9	:		
United Kingdom		30.1	29.7	28.9	30.4	31	30.5	29.7 (H)	30.1	29.4	29.3	28.1	:		
Iceland		18.5	18.2	19	19.7	22.8	23.1	23.1	22.7	21.2	19.9	19.8 (H)	:		
Norway		30.6	27.7	25.6	25.2	26.6	29.6	25.8	26	24.8	26.5	26.3	25		
Switzerland		:	22.7	22.2	22.6	22.9	23.4	23.4	22.8	24.3 (H)	24.9	24.7	:		
Montenegro		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:		
Former Yugoslav Republic of Macedonia, the		:	:	:	:	:	:	28.8	26.8	24.8	24.8	25.7	:		
Albania		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:		
Serbia		:	:	:	:	:	:	31.8	32.6	37.2	35.9	:	:		
Turkey		27.4	25.8	25.8	26.7	26.5	25	25.3	24.8	24.7	24.2	:	:		

Izvor: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tessi230>

²⁵ People at risk of poverty or social exclusion, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

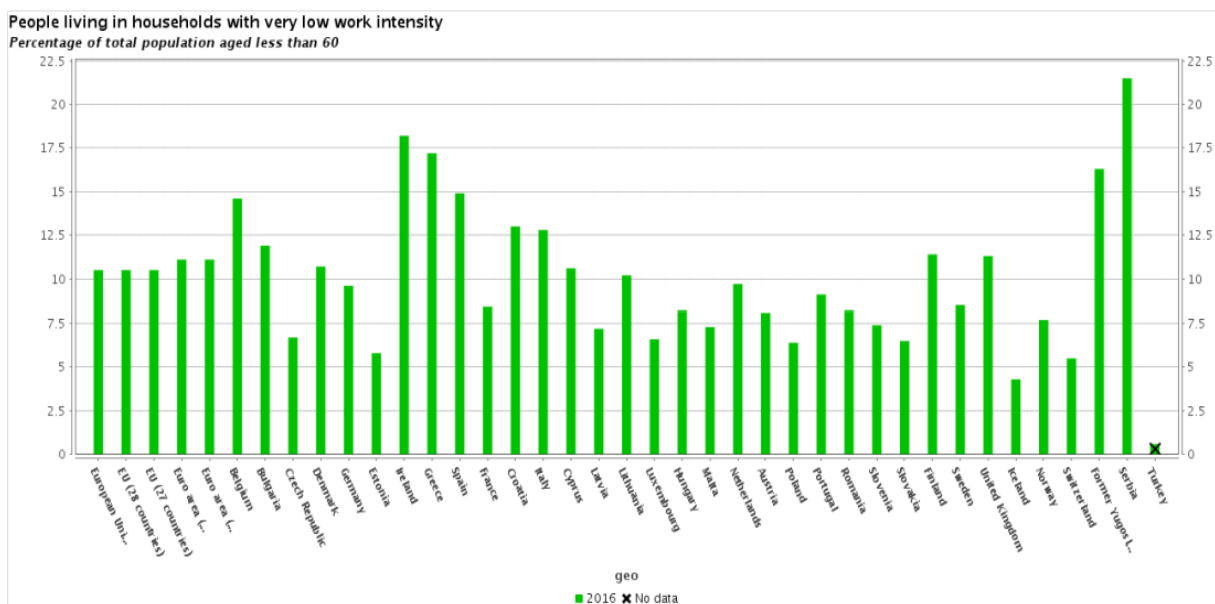
4.5. Niski intenzitet rada

Veoma je važno koliko ljudi u zemlji radi, jer to utječe na realni BDP po stanovniku. Intenzitet rada nam je omjer između broja mjeseci u kojima su članovi kućanstva radili tijekom referentne godine prihoda i ukupan broj mjeseci koji su teoretski mogli raditi isti članovi kućanstva. Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada definirane su kao osobe u dobi od 0-59 godina, žive u kućanstvima gdje su radili 20% ili manje od ukupnog potencijala tijekom prethodnih 12 mjeseci.

10,5% stanovništva u 2016. godini živjelo je u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada.

Zemlje EU s najvećim udjelom kućanstva s vrlo niskim intenzitetom rada bile su Irska (18,2%), Grčka (17,2%), Španjolska (14,9%) i Belgija (14,6%). Dok je od zemalja nečlanica, Srbija (21,5%) imala vrlo nizak intenzitet rada. Neke od zemalja članica sa najmanjim udjelom kućanstva s niskim intenzitetom rada bile su Poljska (6,4%) i Estonija (5,8%).

Slika 10. Ljudi koji žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, 2016.

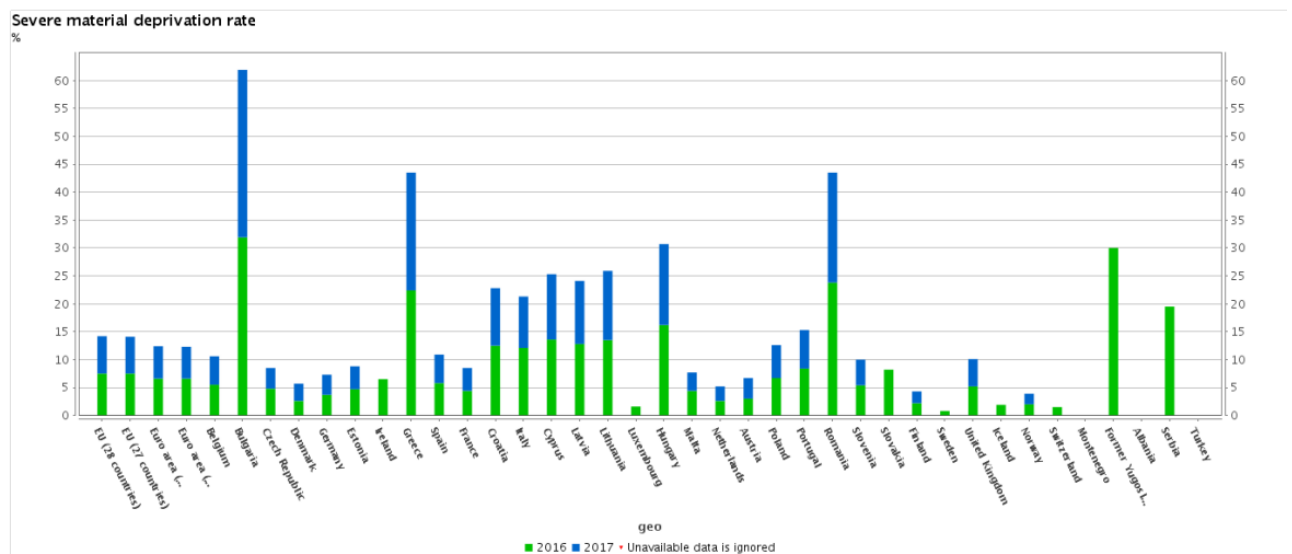

Izvor: Eurostat, http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcod=e=t2020_51&language=en&toolbox=data

4.6. Deprivacija materijala

U EU 2017. godine 6,7% stanovništva je bilo teško materijalno lišeno. Stope deprivacije materijala nam pružaju procjenu udjela ljudi čiji su životni uvjeti teško pogođeni nedostatkom sredstava. Udio onih koji su teško materijalno lišeni varirao je između zemalja članica, tako je najmanja stopa materijalno lišenih bila u Finskoj (2,1%) i u Nizozemskoj (2,6%), dok u Bugarskoj stopa dostiže do 30%. Ako bi usporedili podatke iz 2016 godine možemo vidjeti da se stopa stanovništva koje je bilo teško materijalno lišeno smanjila za 0,8. Isto tako, naprimjer, u Bugarskoj se stopa smanjila za 1,9 %. U Hrvatskoj se stopa smanjila za 2,2% a najviše u Rumunjskoj za čak 4,1%. No u nekim se zemljama stopa i povećavala, u Danskoj je 2016. bilo 2,6% dok u 2017. godini iznosi 3,1%, također se povećala i u Austriji sa 3,0% na 3,7%.

Slika 11. Stopa materijalne deprivacije, 2016 i 2017.

Izvor: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tespm030>

5. SIROMAŠTVO U HR

Iako je siromaštvo globalna realnost, iako mu se znaju korijeni kao i socijalne skupine koje su „predodređene“ za siromaštvo, uvijek kada se govori o siromaštvu pojedinog društva, pojavljuju se određene specifičnosti. U razdoblju bivše socijalističke države siromaštvo je kao socijalna pojava ideološki bilo nepriznato. Zagovaranje vlasti radničke klase i zalaganje za svijetlu budućnost generacija koje dolaze bile su argument za odricanje i život u egalitarizmu, pa je siromaštvo samo po sebi bilo način života u „jednakosti“ besklasnog društva. Hrvatsko je društvo nakon raspada socijalističke Jugoslavije doživjelo razvoj „svojeg“ siromaštva u proteklim godinama tranzicije. Prilagođavanje na tržišno gospodarstvo i na njemu stvorenu socijalnu nesigurnost, posebice nevlasničkih slojeva društva, prepoznajemo najčešće kao društvenu stratifikaciju. Uvjetno se može govoriti o gornjoj klasi (politička i poduzetnička elita), srednjoj klasi (vlasnici znanja, ali i ostaci sitnih vlasnika materijalnih resursa) i donjoj klasi (najbrojnija klasa radnika, seljaka i nezaposlenih). Kada se govori o siromaštvu, onda se misli na pripadnike donjih klasa, a kada je riječ o osiromašivanju, tada se ono posebice uočava među pripadnicima srednje klase.

Siromaštvo se u hrvatskom društvu danas primarno vezuje uz nezaposlene. Pored njih, rizične su i skupine umirovljenika, bolesnih i invalidnih osoba, te singularnih obitelji s dvoje i više djece. Uz ove skupine uglavnom se vezuju obilježja slabog obrazovanja i niskog socijalnog porijekla. Profesionalno uzevši, najrizičnija je djelatnost poljoprivreda pa su poljoprivrednici također skupina koja je najizloženija siromaštvu. Nikakvi, povremeni, nestalni ili vrlo mali prihodi od kojih pripadnici ovih skupina ne mogu zadovoljiti osnovne životne i društvene potrebe čini ih slojem siromašnih.

Država ima važnu ulogu u ublažavanju siromaštva stvaranjem uvjeta da ljudi rade i zarade, dakle, zapošljavanje a ne preraspodjela dohotka treba biti ključna zadaća države. Uvjeti koje država treba stvoriti siromašnima jesu podizanje njihova znanja, stručnosti i sposobnosti kako bi se povećala njihova zapošljivost, odlučnost i motivacija za izlazak iz siromaštva, jer dugotrajna nezaposlenost najčešće trajno čini pojedince i njihove obitelji siromašnima. Uz slabu (ili neadekvatnu) obrazovanost značajna je odrednica siromaštva i zdravstveno stanje pojedinca i njegove obitelji. Narušeno

zdravlje pojedinca onemogućava ga u natjecanju za posao, ili u napredovanju na poslu te ga ostavlja u krugu siromašnih ili ga predodređuje za siromaštvo.²⁶

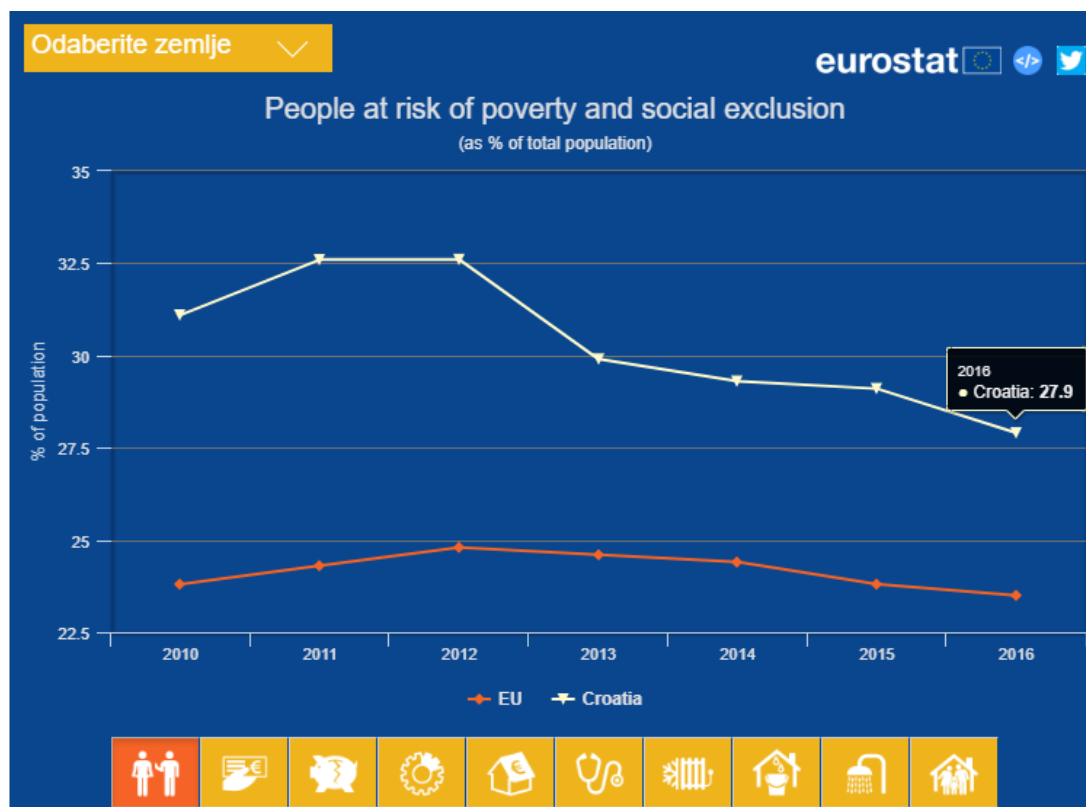
Pokazatelje siromaštva za Republiku Hrvatsku Državni zavod za statistiku računa na temelju podataka o ukupnom neto dohotku privatnih kućanstava, koji su prikupljeni statističkim istraživanjem Anketa o potrošnji kućanstava. Pokazatelji siromaštva temelje se na konceptu relativnog siromaštva koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu, tj. veličinu kućanstva i distribuciju dohotka unutar populacije.²⁷

²⁶ A. Šundalić op. cit., str. 130-131

²⁷ V. Cini, N. Drvenkat, J. Marić, *Problem raspodjele dohotka i analiza siromaštva RH*, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, str. 125., <https://hrcak.srce.hr/70562>

Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti u HR je prema podacima Eurostata u 2016. godini iznosio 27,9% dok je ukupni rizik za EU iznosio 23,5%. Nadalje, rizik od sromaštva dohotka je u istoj godini iznosio 19,5%, nedostatak materijala 12,5%, stope kućanstva sa niskim intenzitetom rada 13% te ljudi s lošim uvjetima stanovanja 15,4%. Prema podacima iz 2015. godine ukupni rizik od siromaštva nam se smanjio za 1,2%.

Slika 12. Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti u HR, 2016.

Izvor: Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/WDN-20180402-1?inheritRedirect=true>

Hrvatska ima razmjerno niske stope siromaštva, pogotovo u usporedbi s drugim zemljama u tranziciji. Ipak, siromaštvo u Hrvatskoj trajne je prirode: osobama koje su siromašne potrebno je mnogo vremena da pobjegnu iz siromaštva. Među siromašnima postoji nekoliko dominantnih skupina: stariji i slabije obrazovani, nezaposleni i neaktivne osobe.²⁸

²⁸ P. Bejaković, *Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost u Europskoj uniji i Hrvatskoj*, op. cit., str. 89.

6. UZROCI SIROMAŠTVA I NEJEDNAKOSTI

Neki ljudi smatraju kako u bogatoj regiji poput EU, nitko ne može biti siromašan, odnosno ako je to je rezultat nekih osobnih nedostataka ili problema. Naravno, to nije istina. Trajno visoka stopa siromaštva u EU ukazuje kako je siromaštvo prvenstveno posljedica načina na koji je društvo organizirano, a dobra raspoređena, bez obzira radi li se o financijskim ili drugim dobrima, poput stanovanja, zdravstvenih i socijalnih usluga, obrazovanja i drugih gospodarskih, socijalnih i kulturnih usluga. Činjenica da su različite stope siromaštva u različitim državama članicama jasno pokazuje da različiti pristupi u raspodjeli dobara i prilika, vode do različitih ishoda.

Najmanje nejednaka društva u Europi najčešće imaju najniže stope siromaštva i manje su pogođene krizom. Ovo je prvenstveno zato jer su njihove vlade odlučile staviti prioritet na osiguravanju odgovarajućih razina minimalnih dohodaka i kvalitetnog pristupa uslugama kroz sustav socijalne zaštite i davanjem zajamčene razine minimalnih plaća. Ona su najčešće najučinkovitija u preraspodjeli bogatstva putem poreznih i drugih sustava. Ovo znači da je odluka o tome kako iskorijeniti siromaštvo politička odluka o tome kakvo društvo želimo.

Neki su ključni čimbenici zbog kojih je osoba u većem riziku od siromaštva, poput:

- nezaposlenost ili nekvalitetan posao jer otežava pristup pristojnom dohotku
- niska razina obrazovanja i vještina jer ograničavaju pristup pristojnim poslovima koji omogućavaju osobni razvoj i puno sudjelovanje u društvu
- veličina i tip obitelji, odnosno velike obitelji ili jednoroditeljske obitelji imaju veći rizik od siromaštva jer imaju više troškove, niže prihode i teže dolaze do dobro plaćenih poslova
- spol, žene su općenito u većem riziku od siromaštva od muškaraca jer je manje vjerojatno da će imati plaćen posao, imaju niže mirovine i više su uključene u neplaćenu skrb o članovima obitelji, a kad su zaposlene, često su manje plaćene za isti posao od muškaraca
- invaliditet ili loše zdravlje jer ograničava pristup pristojnom zaposlenju i vodi prema povećanim dnevnim troškovima
- pripadnost manjinskim etničkim skupinama, poput Roma i imigranata/neevidentiranih migranata jer su posebno podložni diskriminaciji i

rasizmu zbog čega imaju manje šanse za pristup zapošljavanju te su prisiljeni živjeti u lošijoj okolini i imaju lošiji pristup osnovnim uslugama

- Život u udaljenim ili teško depriviranim zajednicama u kojima su usluge lošije.

Svi ovi čimbenici stvaraju dodatne prepreke i poteškoće, ali se trebaju promatrati unutar općeg strukturalnog konteksta načina na koji pojedina zemlja odlučuje raspodjeljivati bogatstvo, suočava se s nejednakostima i teškim vremenima²⁹.

6.1. Borba protiv siromaštva

U Europi je 2010. godina proglašena kao Europska godina borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti. Radi se o aktivnostima unutar programa usmjerenog na podizanje svijesti o siromaštvu i socijalnoj isključenosti među civilnim društvom, vladama i općom javnosti. Proglasio ju je Europski parlament, a u listopadu 2008. odobrilo Vijeće ministara na temelju prijedloga Europske komisije.

Godina ima četiri glavna cilja, a to su:

1. Prepoznati temeljno pravo ljudi koji prolaze kroz siromaštvo i socijalnu isključenost kako bi živjeli u dostojanstvu te preuzeti aktivnu ulogu u društvu;
2. Promicati zajedničku i pojedinačnu odgovornost u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, kao i poticanje odlučnosti svih javnih i privatnih sudionika;
3. Promicati socijalnu koheziju, budući da cijelo društvo ima koristi od iskorjenjivanja siromaštva;
4. Poduzeti konkretne mjere za obnavljanje obećanja EU-a i njezinih država članica za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

Treba napomenuti da su ključna načela programa decentralizacija i koordinacija. Iako se određeni niz aktivnosti odvija na europskoj razini, svaka zemlja članica odgovorna je za svoj program aktivnosti, u skladu s prioritetima definiranima na nacionalnoj razini a koje je odobrila Europska komisija.

²⁹ Hrvatska mreža protiv siromaštva, op. cit., str. 43-44.

Naime, svaka država članica imenovala je Nacionalno tijelo za provedbu (NTP) koje organizira svoje sudjelovanje u Godini te osigurava koordinaciju na nacionalnoj razini. Odabiru se nacionalne aktivnosti koje će se predložiti za EU financiranje te surađivati s organizacijama civilnog društva, socijalnim partnerima, regionalnim i lokalnim vlastima i tijelima koja predstavljaju interes ljudi koji prolaze kroz siromaštvo i socijalnu isključenost. Glavne aktivnosti su raznovrsne i uključuju informativne kampanje, inovativne inicijative, debate, konferencije i natjecanja.³⁰

³⁰ V. Cini, N. Drvenkat, J. Marić, op. cit., str. 131.

7. ZAKLJUČAK

Iako ne postoji jedinstvena definicija siromaštva, sama riječ nam implicira nepoželjno stanje te se najjednostavnije objašnjava kao neposjedovanje novaca ili dovoljno novaca kao i malo ili nedovoljno imovine. Apsolutno siromaštvo obično počiva na pojmu sredstava nužnih za život, te se često naziva siromaštvo na rubu opstanka, dok se relativno siromaštvo određuje prema važećem standardu nekoga društva prihvaćenom sustavu vrijednosti, odnosno jedni će građani biti proglašeni siromašnima u odnosu na druge koji si mogu priuštiti određene sadržaje društvenog blagostanja. Siromaštvo i nejednakost su povezani i slični no nisu sinonimi. Nejednakost pokazuje kako se resursi dijele u društvu kao cjelini. Ako raste nejednakost, to nužno ne govori da se pogoršava položaj siromašnih.

Stvarnost siromaštva u Europskoj uniji je takva da siromaštvo utječe na mnoga područja života ljudi odnosno, ograničava im pristup njihovim temeljnim pravima.

U EU 2016. godine bilo je 51,9 milijuna ljudi koji su živjeli u kućanstvima koja su se suočavala s siromaštvom u prihodima, 15,5 milijuna ljudi koji su doživjeli ozbiljnu materijalnu lišenost i 13,2 milijuna ljudi koji su živjeli u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada. S rastom rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u EU, djeca su bila više izložena riziku u 2016. godini od ukupnog stanovništva (23,5%). Hrvatska ima razmjerno niske stope siromaštva, pogotovo u usporedbi s drugim zemljama u tranziciji. No, siromaštvo u Hrvatskoj je trajne prirode odnosno, siromašnim osobama je potrebno mnogo vremena da pobjegnu od siromaštva. Siromaštvo se u hrvatskom društvu danas primarno vezuje uz nezaposlene i neaktivne osobe, sam rizik od siromaštva je u 2016. godini iznosio 27,9%.

LITERATURA

Knjige:

1. Šundalić, A., (2011.), *Sociologija*, Ekonomski fakultet, Osijek
2. Haralambos, M., Holborn, M., (2002.), *Sociologija: Teme i perspektive*, Golden marketing, Zagreb
3. Todaro, M., Smith, S., *Ekonomski razvoj*, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo

Internetski izvori:

1. Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat> (pristupljeno 2. kolovoza 2018.)
2. V. Cini, N. Drvenkat, J. Marić, *Problem raspodjele dohotka i analiza siromaštva RH*, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, <https://hrcak.srce.hr/70562> (pristupljeno 9. kolovoza 2018.)
3. Hrvatska mreža protiv siromaštva, *Siromaštvo i nejednakost u EU*, Zagreb, 2016., http://www.udruga-pragma.hr/wp-content/uploads/2016/02/HMPS_publicacija-SIROMASTVO-I-NEJEDNAKOST-U-EU.pdf (pristupljeno 5. kolovoza 2018.)
4. *Statistički podaci o raspodjeli dohotka*, Eurostat, 2017, <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/46465.pdf> (pristupljeno 5. kolovoza 2018.)
5. P. Bejaković, *Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost u Europskoj uniji i Hrvatskoj*, Zagreb, Institut za javne financije, www.ijf.hr/Eu2/Bejakovic.pdf (pristupljeno 5. kolovoza 2018.)
6. P. Bejaković, *Siromaštvo*, Zagreb, Institut za javne financije, 2005., <https://hrcak.srce.hr/file/8870> (pristupljeno 1. kolovoza 2018.)
7. *People at risk of poverty or social exclusion*, Eurostat, 2016., http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion (pristupljeno 2. kolovoza 2018.)

POPIS SLIKA I TABLICA

Popis slika:

Slika 1. Ginijev koeficijent ekvivalentnog raspoloživog dohotka, 2016.	10
Slika 2. Ljudi izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, EU, 2017.	16
Slika 3. Broj ljudi izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti po vrsti rizika, EU, 2016.	17
Slika 4. Udio stanovništva u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2016.	18
Slika 5. Udio stanovništva u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2016.	19
Slika 6. Udio stanovništva u opasnosti od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2015 i 2016.....	20
Slika 7. Nejednakost raspodjele dohotka, EU, 2016.....	23
Slika 8. Relativni medijan jaza opasnosti od siromaštva, po dobnoj skupini, 2016...	24
Slika 9. Stopa rizika od siromaštva nakon socijalnih transfera, 2016.	25
Slika 10. Ljudi koji žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, 2016.....	27
Slika 11. Stopa materijalne deprivacije, 2016 i 2017.	28
Slika 12. Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti u HR, 2016.	31

Popis tablica:

Tablica 1. Ljudi izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, po dobnoj skupini, 2016.	21
Tablica 2. Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, po spolu	26

SAŽETAK

U ovom radu je obrađen problem siromaštva, s osvrtom na nejednakost dohotka na primjeru zemalja EU, odnosno značenje same nejednakosti i siromaštva te podaci vezani uz rizik od siromaštva. Postoje dva određenja siromaštva: relativno i apsolutno koje se posljednjih godina znatno povećalo u Europi. Godine 2016. u EU je bilo ukupno 118, 040 milijuna ljudi kojima prijeti siromaštvo ili socijalna isključenost. Osobe koje su izložene riziku se nalaze barem u jednoj od sljedećih situacija: u opasnosti od siromaštva nakon socijalnih transfera, teško materijalno lišeni ili žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada. Na kraju rada je obrađeno pitanje siromaštva u Hrvatskoj, te uzroci siromaštva i nejednakosti kao i sama borba protiv siromaštva u EU.

Ključne riječi: siromaštvo, nejednakost, rizik od siromaštva

SUMMARY

This paper elaborates the problem of poverty, looking on the inequality of income on the example of EU countries, respectively the meaning of the inequality and poverty itself and data related to the risk of poverty. There are two determination of poverty: relative poverty and absolute poverty which in recent years has increased significantly in Europe. In 2016, there were 118,040 milion people in the EU who lived in risk of poverty or social exclusion. People at risk of poverty are at least in one of the folowing situations: at risk os poverty after social transfers, severely materially deprived or living in households with very low work intensity. At the end of the paper is processed a issue of poverty in Croatia, and causes of poverty and inequality as well as the struggle against poverty in the EU itself.

Key words: poverty, inequality, risk of poverty